

HER
YERDE
HIRSIZ
VAR...TARİK DURSUN'UN
RÖPORTAJI

10

DERLER ki, «DDT, bite, pıreye, kara ve sıvrısineğe birebirdir. Dakkasında bu musibetlerin leşini yere serer.» Köylüler bunu denemişler ve doğruluğuna inanmışlardır. O yüzden her yıl yaz aylarının başlarında, köylerimize bir akın dur başlar. Bir ellerinde esans ve çeşitli koku dolu camekânlar, omuzlarında «resimli hikâyeler, elifbalar, Kur'ânı Kerim'ler, Hazretî Ali Cenklere, Aşık Garip, Kerem ile Aslı» kitaplarını dolup taşımış bez cüzler; bir de DDT tozu dolu torbalarla «garip kuluhi, hafif çember sakallı, başları bereli» adamlar köylere yayılırlar.

«HANI YA ESANS VERELİM»

BU çeşit adamlara Anadolu'ya giden trenlerde, otobüslerde, kaptı-kaçılarda çok sık rastlanır. Gözlerine kes tirdiklerine sokulur ve ağır kokulu bir esansı ya ellerine sürerler, ya da enjektörle ceket yakalarına püskürtürler. Ellerinden kurtuluş hemen hemen mümkün değildir.

Esans, o türlü sürüldüğü yerden çıkmayan ağır ve baygınsı koku, bizim Anadolu köylüsünün pek hoşuna gider. Esansçılar ayrıca her türlü ağrıya sıziya iyi gelen «Kocabıyık yağı» da satarlar.

Köylüler, bu esansçılara ayaklarına gelen «tıp» diye bakarlar.

ASIL İŞLERİNE GELİNCE..

ESANSÇILAR bu işlerini görünüşte yapıyorlardı. Bu, köylere kadar hiç ilgiyi üzerlerine çekmeden, hiç kuşku uyandırmadan rahatlıkla sızıp girmelerini de sağlar.

Esansçılar, ötede beri eski eserlerin toplanmasında, bulunmasında ve haber almalarında kullanılmaktadırlar.

Köylü ile hemenecik ya-

ESKİ PARA VE ANTİKA EŞYA
KARŞILIĞI D.D.T., ESANS VE KİTAP

Köylere dolan esansçılarının kaçakçılığı

* Bunlar birinci eldir, topladıklarını İzmir ve İstanbul'a geçirirler. Eserler de buralardan dışarıya akar

kın ilişki kuran esansçı, işin derinliğine de iner. Yavaş yavaş, sezdirmeden soruşturmalara girer. Eski parayla esans, kitap ve DDT değiştirilmektedir.

Köylü, esansçıyı kendine yakın bulur. Bir rastlantı, ya da bilerek yapılmış kazılar sonunda çıkarılan eski çağ paralarının en iyi bu esansçı değerlendirilmektedir.

Esansçı köylüden topladığı eski çağ paralarını, küçük beykçikleri, çeşitli ziynet eşyasını, çanak çömlekleri bin dikkatle toplar. Bir de esansçının toplayıp götürmeyeceği nite-likte olanlar vardır ki, o zaman esansçı bunların yerini yurdu-nu öğrenir; gerekli bilgiyi edinir.

Ondan sonrası, zaten kolaydır. Su içmek, yemek yemek kadar kolay...

MAHALLİ ANTİKACILAR

ESANSÇI, para harcamaktan kesinlikle çekinmez. Çünkü paranın arkası vardır ve esansçı da bu konuda oldum bittim kendi adına hareket etmemektedir.

Köylü, ortak çıkar yüzünden esansçıdan kendisine bir kötü-lük gelmeyeceğini bilir. Gerçi kendisi kanun karşısında bir suç işlemekte, ilgili makamlara bulduklarını haber verip göstereceğine ve bunları esansçı yerine o ellere satacağına tam tersi bir davranışı sürdürmektedir ama, gerçekte esansçı da aynı oranda bu suça katılmaktadır. Bu çeşitten eski çağ eserlerini alma yetkisinin kimlerde olduğu konusunda belirtilmiştir ve bu, herhalde esansçı değildir.

Esansçı, başlangıçta jandarma, muhtar, nahiye müdürü ve

kaymakam engellerini aşmak zorundadır. Fakat dış görünüşünde o denli bir «mâsumiyet» vardır ki, kimsenin aklına esansçının bir eski çağ eserleri kaçakçısı olduğu gelmez bile.

Esansçı, önce mahallî antikacılara topladıklarını götürür. Birinci değerlendirme durağı çevredeki mahallî antikacılar-dır.

KİMLERİN ADAMLARIDIR ?

KAZI yapılmış, ya da tarihsel kalıntıların bulunduğu yerlerde; son yıllar boyunca sayısız antikacılar türemiştir. Bunlar, genellikle kasabaların geleneksel kuymucularıdır. Daha çok yerli turistler yerine, yabancı turistlerle iş görürler.

Bu gelip geçiciliğin dışında, büyük şehirlerdeki gerçek antikacılarla sürekli bir bağıntı kurmuşlardır. Esansçı birinci el, mahallî antikacılar da ikinci el durumundadır.

Üçüncü el; büyük şenitlerdeki ruhsatlı, kanun istediği ölçülerle son derece uygun antikacılarıdır. Adana, Antalya, Dinar, Muğla, Milas, Mersin, Kayseri, Trabzon, Çanakkale şehir ve çevrelerindeki ruhsatlı antikacıların büyük çoğunluğu iki bü-yük merkezdeki ana antikacı-ların «adamları» ve «elleri»dir.

Bu iki büyük merkez, İzmir ve İstanbul'dur.

MERKEZDEKİLER

İZMİR ve İstanbul'daki antikacılar, Avrupadaki antikacıların toplayıcıları rolündedirler. Birinci el esansçı-

ESANSÇI DEYİNCE... İnsanın aklına son derece «masum» bir satıcı gelir. Kolunda «yasemin, kadın teni, unutmaz beni ve gülyâğı» kokularıyla dolu camekânları ve çeşitli halk kitapları cüzleriyle köy köy dolaşırlar ve... eski çağ eserlerini toplarlar, «istihbarat» yaparlar.

dan gelen «mal», ikinci el mahallî antikacılar, oralardan da İzmir ve İstanbul'daki ana antikacılar aktarılır.

.. FAKAT

«Merkezdekiler» diye adlandırılan bu ana antikacılar, konuyla en az bir arkeolog kadar ilgilidir ve çokluk, bilgileri arkeologlardan da üstündür. «Mal» daha ilk görüşte değerlendirme gücüne sahiptirler ve yanılmaları da enderdir.

Kanun, bu ana antikacılar alma ve satma yetkisiyle ilgili «ruhsatname» vermiştir. Yine kanuna göre, «ruhsatname»li antikacı, kendisine satın alması için getirilen gerçekten değerli bir «malı», mutlaka Eski Eserler Müzesi'ne, ya da çevredeki bir müzeye götürüp göstermek ve satışını ilk önce bu resmi yerlere teklif etmek zorundadır.

Müze ilgilileri getirileni ince-lerler. Değerini önemsenir bulmazlarsa, antikacıya bunu satmasında ve alının da dışarıya çıkarılmasında bir sakınca olmadığını belirten bir «vesika» verirler. Antikacı, ancak o zaman elindeki çıkararak yetkisine sahip olur.

Görünüşte durum budur ve

kurulu düzen böyle işlemekte-dir.

TABİLİ, görünüşteki durum budur ve gerçekte düzen hiç de böyle işlememektedir. İşlese, sayısız değerli eski çağ eserleri durmaksızın yurt dışına çıkarılıp kaçırılabilir mi? Gazetelerde, ikide bir eski çağ eserleriyle ilgili kaçakçılık haberleri yayınlanabilir mi? Müzelerimizin durmadan kazılarla ortaya çıkaran değerli eski eserlerle dolup taşması gerekmez mi?

Hayır! Görünüşte durum ne olursa olsun, gerçek o değildir ve Türkiye'de her gün çeşitli yollarla Anadolu'dan kültür kaçakçılığı yapılmakta, batıda bu konudaki borsa ve borsa bü-tenlerinde eski çağ eserlerinin değerleri durmaksızın yüksel-mektedir.

Bu, kaçırmadaki birinci yol-dur.

YARIN: Mağaracı turistler